

Vöröstölgyesek nevelése

Bevezetés

A vörös tölgy (*Quercus rubra* L.) a mesnyárak és az akác után a legjelentősebb egzóta fafajunk. Közel 300 évvel ezelőtt hozták be Európába, ahol erdőgazdasági jelentőségét korán felismerték. Hazánkban első telepítéseinek kivitelezésére a múlt század első évtizedeiben került sor, majd az 1960-70-es években telepítése újabb lendületet kapott. Az összefüggő vöröstölgyesek területe ez idő szerint megközelítőleg 15 ezer hektár, azaz a magyar erdők megközelítőleg 0,7%-át foglalják el. Főbb elterjedési területei Dél- és Délnyugat-Dunántúl (Baranya, Somogy és Zala megyék), valamint a Nyírség.

A vörös tölgy erdőterületünk produktivitásának emelésére alkalmas fafaj, amelyet nagy vitalitása, széles ökológiai toleranciája és a különböző károsításokkal szembeni kiváló ellenálló képessége alapoz meg. Mindezek ismeretében az Erdészeti Tudományos Intézet hosszabb ideje folytat a vöröstölgyesek természetfejléséhez kapcsolódó K+F tevékenységet a fafaj egyik legjelentősebb természetési körzetében, a Nyírségben, a Nyírerdő Zrt. szakmai és anyagi támogatásával.

E tanulmányban a vöröstölgyesek nevelésének legfontosabb ismérveit adjuk közre, a vonatkozó szakirodalomban eddig még nem publikált erdőnevelési modellt is magába foglalva.

A vörös tölgy nevelésének ismérvei

A relatíve gyorsan növő vörös tölgy nagy hozamát, legkedvezőbb termőhely-hasznosítását csak céltudatos telepítéssel és helyesen végrehajtott nevelővágások alkalmazásával lehet elérni. Termőhelyi igényének ismeretén kívül néhány olyan, a fafajra jellemző tulajdonságot kell ismernünk, amelyek erdőművelési szempontból döntőek a helyes eljárás megválasztásához.

A vörös tölgy a kocsányos vagy a kocsánytalan tölgnél árnytűrőbb. Főleg fiatal korban jól bírja az árnyékolást. Árnytűrőse kedvező termőhelyi körülmények között nagyobb, mint kedvezőtlenebb esetén. Ugyanakkor erős a fény utáni törekvése is. Nemcsak koronájával, hanem törzsével is a lombkoronában hasznosítható fény után törekszik. Állományszegélyeken, ahol a szomszéd-

dos faállomány alacsonyabb, a szélső fák ferde növéstűek lesznek (fototropizmus). Gyors magassági növekedése, erős koronaképzése folytán a számára kedvező termőhelyen hamar túlnövi és elnyomja a lassúbb magassági növekedésű elegyfákat. Fényigényes fafajokból álló elegyes állományai foltos vagy mozaikszerű telepítéssel létesíthetők.

Sarjadzóképessége kiváló. E tulajdonságával szorosan összefügg gyors visszaszerzőképessége, melynek segítségével hamar és jól kiheveri az elszenvedett károsításokat. Mind a zöld nyesést, mind a száraz nyesést jól tűri.

A telepítések ápolási teendőivel kapcsolatban fontos tudnunk azt, hogy fiatalkori gyors növekedése folytán mind a magról vetett, mind a csemeteültetésből származó telepítés hamar túlnövi a gyomkonkurencia veszélyes időszakát. Az újraerdősítésből és pótlásból eredő fiatalost a telepítés utáni harmadik évtől kezdve csak kivételesen kell kapálni. Sarlózni kell, különösen a siskánadas és sédbúzás foltokban, valamint, a szederindák túlbujánzása esetén.

Mind a magvetésből, mind a csemeteültetésből származó fiatalosban keletkezett hiányokat már az erdőstést követő évben pótolni kell csemetével. Az ültetést követően célszerű az azonnali visszavágás. A kellő időben és megfelelő módon történő visszavágásra a vörös tölgy igen hálás, és ezt erőteljes növekedésű, egyenes hajtásokkal hálálja meg. Egyenes, ágztiszta törzsekből álló faállományt csak zárt állásban nevelhetünk. Már a tisztítások során meg kell kezdenünk az erősen ágasodó koronájú, villás faegyedek eltávolítását. A fény utáni erőteljes törekvéssel részben összefügg, hogy hajlamos villás törzsek nevelésére.

Rudas korban arra kell törekednünk, hogy a törzsszámcsökkentés során a nem megfelelő koronájú, rossz növéstű törzseket anélkül távolítsuk el, hogy a koronazáródást erősebben megbontanánk. Ebben a korban lehetővé kell tenni a fák magassági növekedési képességének maradéktalan kihasználását és egyúttal

elő kell segítenünk a helyes koronaméret kialakulását. Amennyiben erre szükség van, az ígéretes törzseket ebben az időszakban nyessük fel.

Az erőteljes magassági növekedés befejeződésével – 25–40 éves kortól – erőteljes belenyúlás (növéttérbővítés) szükséges. Ekkorra már kialakultak azok a törzsek, melyek fenntartása a véghasználatig ésszerű (V-fák). Arra törekedjünk, hogy ezekre tevődjön át az erőteljes vastagsági növekedésből származó növedéktöbblet. A véghasználatig fenntartandó törzsek koronái számára kell ebben az időszakban a mindenkor megfelelő növényteret biztosítanunk. Ezért a felső koronaszintbe is bele kell nyúlunk, hogy a jó koronaméretű fa-

egyedek vastagodási képességüket tökéletesen kihasználhassák. A vágásérettségi kor előtt a viszonylag kevés számú törzsből összetevődő faállományban csak mérsékelt előhasználat gyakorolható, hogy a koronaszint ne váljék hézagossá.

Hazánkban a 70 évnél idősebb vöröstölgyesek rendszeres fatermési vizsgálatára még nem volt mód. A rendelkezésre álló kevés számú fatermési (törzselemzési) adat azonban azt mutatja, hogy kedvező erdőművelési tulajdonságait kihasználva a vörös tölgy vágásérettségi korát a jobb termőhelyeken általában 80 évtől indulóan szabhatjuk meg.

¹ Erdészeti Tudományos Intézet Püspök-ladányi Kísérleti Állomása

A nevelővágások elvégzésének időpontja kor (év)	A főállomány (nevelővágás utáni állapot)					
	átlagos magassága (H) (m)	átlagos átmérője (D _{1,3}) (cm)	fatérfogata (V) (m ³ /ha)	törzsszáma (N) (db/ha)	körlap-összege (G) (m ² /ha)	növőtér (m ² /fa)
I. fatermési osztály						
10	9	7	50	2000	4,3	7,7
20	16	14	140	930	9,3	14,3
35	23	22	280	530	16,3	20,1
50	27	29	370	400	21,7	26,4
65	29	34	405	350	24,7	31,8
80	31	37	505	340	25,5	36,6
II. fatermési osztály						
10	8	6	40	2200	3,9	6,2
20	14	12	105	1100	7,9	12,4
35	21	19	215	620	14,0	17,6
50	25	26	315	480	18,0	25,5
65	27	30	350	420	20,6	29,7
80	29	33	445	400	21,7	34,2
III. fatermési osztály						
10	7	6	40	2500	3,5	7,1
20	13	11	90	1200	7,2	11,4
30	17	16	160	820	10,6	16,5
45	21	21	240	600	14,4	20,8
60	24	24	260	510	17,0	23,1
75	26	26	330	460	18,8	24,4
IV. fatermési osztály						
10	6	5	30	2800	3,1	5,5
20	12	10	80	1400	6,2	11,0
30	15	14	120	970	8,9	14,9
45	19	18	190	710	12,2	18,1
60	21	20	200	610	14,2	19,2
75	23	22	260	560	15,5	21,3
V. fatermési osztály						
10	6	5	30	3100	2,8	6,1
20	10	8	55	1600	5,4	2,0
35	15	13	115	1000	8,7	13,3
50	17	16	135	800	10,8	16,1
65	19	18	190	720	12,0	18,3
VI. fatermési osztály						
10	5	5	30	3600	2,4	7,1
25	10	9	65	1600	5,4	10,2
40	14	12	105	1100	7,9	12,4
60	16	15	135	920	9,4	16,3

Megjegyzés: Az első oszlop fatermési osztályok szerinti utolsó sorának korértékei a tervezhető vágásérettségi kor alsó határát mutatják, amelyek módosítására – tekintettel a kevés számú véghasználati kort elért vöröstölgyesre – a helyi növekedési viszonyok, valamint a faállományok minőségi és egészségi állapota függvényében kerülhet sor. A 70 éven felüli adatsorok extrapoláltak.

Vöröstölgyesek erdőnevelési modellje

A vöröstölgyesekben kialakított fatermési és erdőnevelési kísérleti sorok értékelése, valamint a vonatkozó fatermési tábla (Rédei et al., 2004) alapösszefüggései alapján összeállított – a hazai szakirodalomban hézagpótlónak tekinthető – erdőnevelési modellt a táblázat tartalmazza. Egy átlagos (III. fatermési osztályú) vöröstölgyest figyelembe véve két tisztítás, illetve tisztítóvágás (megközelítően 10 és 20 éves korban), egy törzskiválasztó gyérítés (30 éves korban), illetve két növedékfokozó gyérítés (45, illetve 60 éves korban) ajánlott 75 éves korban tervezett végvágást figyelembe véve.

A hivatkozott fatermési tábla faállomány-szerkezeti alapösszefüggéseket

leíró egyenlet sorából e helyen csak egyet, de a faállománynevelés szempontjából kiemelten fontos összefüggést, a főállományra vonatkoztatott a hektáronkénti törzsszám (N) és a mellmagassági átmérő (D_{1,3} cm-ben) összefüggését leíró egyenletet közöljük:

$$N = e^{9,80220 - 1,12607 \ln D_{1,3}}$$

Az összefüggés alapján adott vagy tervezett törzsszámhoz tartozó célátmérő, vagy adott célátmérőhöz tartozó törzsszám nagy biztonsággal adható meg.

Köszönetnyilvánítás

A Nyírségben tenyésztő vöröstölgyesek termesztésfejlesztésével kapcsolatos kutató-fejlesztő munkához a Nyírerdő Zrt. évek óta anyagi támogatást nyújt, amelyért a szerzők e helyen is köszönetüket fejezik ki.

Az Erdészcsillag Alapítvány (Adószám: 18104927-1-41) 2010-ben a 2009. évi SZJA 1%-ából kapott 706 464,- Ft-ot az erdőgazdálkodásban dolgozók, erdészeti nyugdíjasok és családtagjaik részére szociális segélyek kifizetésére használta fel.

Köszönjük tagtársaink és támogatóink felajánlását!

Gémesi József
a Kuratórium elnöke

Vándorgyűlés

Kialakult az Országos Erdészeti Egyesület 143. Vándorgyűlésének időpontja: a szervezők 2012. július 6-7-én várják majd a szakma képviselőit Miskolcon. A részletes programról a házigazda Északerdő Zrt. és az OEE titkársága megkezdte az egyeztetéseket. A tervek szerint a korábbi évek bevált gyakorlatának megfelelően az első napon lesznek a terepi programok és a baráti találkozó, amit második napon az OEE ünnepi közgyűlése követ. A kialakuló részletek természetesen idén is olvashatók lesznek a www.vandorgyules.hu oldalon, melynek indulásáról az OEE honlapján is hírt adunk majd.

Helyreigazítás

Az októberi lapszám 328. oldalán a képaláírás helyesen: *Kupás Deák Zoltán* eligazít a térképen

***

„Az NyME Örök társunk a fa című kiadványa 10. fejezetében /52. oldal/ az erdőgazdálkodásnak a vidékfejlesztésben betöltött szerepével foglalkozó agrárpolitikai elemzések és földhasználati javaslatok *Dr. Erdős L.: A fatermelés szerepe a vidékfejlesztésben c. nyomdai úton is közzétett előadásából származnak (Sopron, 2010. nov. 9-10.) A forrásmegjelölés hiányáért a szerzők elnézést kérnek.*”

Honlapjaink:

www.oee.hu
www.erdeszetilapok.hu
www.forestpress.hu
www.erdo.hu
www.mgszh.gov.hu